

## نقش واسطه‌ای الگوهای پردازش حسی در رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری و اختلال یادگیری در کودکان

علیرضا سنگانی<sup>۱</sup>، نگین خوش وقت<sup>۲</sup>، علیرضا همایونی<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۴/۰۲

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۱/۱۰

### چکیده

اختلال یادگیری، تحت تاثیر بسیاری از متغیرهای ارتباطی و معطوف به پردازش‌های حسی در کودکان قرار دارد، بنابراین هدف این پژوهش تعیین نقش واسطه‌ای الگوهای پردازش حسی در رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری در کودکان بود. روش پژوهش همبستگی -الگویابی از نوع تحلیل مسیر- بود. جامعه پژوهش شامل تمامی کودکان با اختلال یادگیری ۷ تا ۱۰ ساله در شهر تهران بودند، که با استفاده از روش کلاین (۲۰۱۰) تعداد ۴۳۷ کودک به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و مادران کودکان، پرسشنامه اختلال یادگیری کلورادو ویلکات و همکاران (۲۰۱۱)، پروفایل حسی دان (۱۹۹۹) و پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری باومریند (۱۹۷۳) را تکمیل کردند و برآزش الگو با استفاده از روش تحلیل مسیر انجام شد. یافته‌ها نشان داد که الگوهای پردازش حسی در رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری در کودکان نقشی واسطه‌ای دارد و به طور کلی الگوهای پردازش حسی و شیوه‌های فرزندپروری توان پیش بینی ( $R^2=0/70$ ) از متغیر اختلال یادگیری را داشتند، این یافته‌ها حاکی از آن است که اختلال یادگیری می‌تواند تحت تاثیر مستقیم شیوه‌های فرزندپروری والدین باشد و الگوهای پردازش حسی اثری غیرمستقیم بر اختلال یادگیری دارند که می‌تواند تلویحات کاربردی بسیاری را به درمان‌گران در جهت بهبود اختلال یادگیری کودکان ارائه دهد.

۱. دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اهواز، اهواز، ایران. (نویسنده  
مسئول). sangany.psychology@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اهواز، اهواز، ایران.

۳. استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرگز، بندرگز، ایران.

واژگان کلیدی: الگوهای پردازش حسی، شیوه‌های فرزندپروری والدین، اختلال یادگیری، کودکان.

#### مقدمه

اختلال یادگیری<sup>۱</sup> گستره‌ای بسیار وسیع‌تر از مشکلات تحصیلی را در برمی‌گیرد و فهم کامل آن نیازمند توجه به حوزه‌های اجتماعی، عاطفی و رفتاری زندگی کودک است (باربارسی، کالوسیچ، کولیگان، ویور و جاکوبسن،<sup>۲</sup> ۲۰۰۵). اختلال یادگیری یک مشکل شناختی است، که در کسب مهارت‌های یادگیری دروس متفاوت مشکل ایجاد می‌کند (اردن<sup>۳</sup>، ۲۰۱۶). این‌گونه مشکلات زمانی تشخیص داده می‌شود که دست‌آورد کودک در آزمون استاندارد شده انفرادی کمتر از هوش آن‌ها باشد (مبوت و بیسانز<sup>۴</sup>، ۲۰۰۸؛ اوگلمن و سون<sup>۵</sup>، ۲۰۱۲). این کودکان به‌ویژه در مهارت‌یابی و مهارت‌های حل مسئله تأخیر دارند و با مشکل مواجه‌اند (گری<sup>۶</sup>، ۲۰۱۰). به نظر می‌رسد که مشکلات تا حدی ناشی از برخی رویدادهای در بستر خانواده باشد (سن و آیتاک<sup>۷</sup>، ۲۰۱۷)، که از مهمترین آن می‌توان به بی‌توجهی به نیازهای اولیه، شیوه‌های فرزندپروری مستبدانه و سطح تحصیلات والدین اشاره نمود (ساهو، باهاراگاوا، ساگار و مهتا،<sup>۸</sup> ۲۰۱۸).

در این میان برای شکل‌گیری شخصیت و رفتارهای انسان‌ها بستر خانواده و روابط بین مراقبین و کودک در کسب موفقیت‌ها و شکست‌ها بسیار با اهمیت می‌باشد (فرناندز آکانترا و همکاران<sup>۹</sup>، ۲۰۱۷)، محیط خانواده نخستین و با دوام‌ترین عاملی است که در تحول شخصیت فرد تأثیر می‌گذارد (کروکت و هایز<sup>۱۰</sup>، ۲۰۱۱). والدین سالم و بالغ در مقایسه با والدین نابالغ و ناسالم معمولاً با حساسیت و مهربانی بیشتری به نیازها و اشارات کودکان توجه می‌کنند و این نوع فرزندپروری امنیت عاطفی، استقلال، توانش اجتماعی و موفقیت هوشی<sup>۱۱</sup>

1. Learning disorder
2. Barbaresi, Kalusic, Colligan, Weaver, & Jacobsen
3. Erden
4. Mabbott & Bisanz
5. Ogelman, & Seven
6. Geary
7. Cen, & Aytac
8. Sahu, Bhargava, Sagar, & Mehta
9. Fernández-Alcántara, et al
10. Crockett, and Hayes
11. success IQ

را تشویق می‌کند (لی-ین و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۱۱) و این شیوه‌ها فرزندپروری<sup>۲</sup> نامیده می‌شود، که متاثر از عوامل مختلفی از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی می‌باشد (رابین<sup>۳</sup>، ۲۰۱۷).

هدف اصلی فرزندپروری، رشد و پیشرفت بهینه کودک است (پینکوآرت<sup>۴</sup>، ۲۰۱۶)، رابطه بین کودکان، والدین و سایر اعضای خانواده را می‌توان به عنوان نظام یا شبکه‌ای دانست که در کنش متقابل با یکدیگر هستند و این نظام به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق شیوه‌ها و روش‌های مختلف فرزندپروری بر شناخت‌ها و رفتارهای کودکان تأثیر می‌گذارد (پینکوآرت و کوزر<sup>۵</sup>، ۲۰۱۸). براساس مفهوم باومریند انواع شیوه‌های فرزندپروری شامل: سهل‌گیرانه<sup>۶</sup>، استبدادی<sup>۷</sup> و قاطع<sup>۸</sup> است و هر یک از این شیوه‌های والدینی، ارزش‌های تربیتی، ارتباطی و رفتارهای متفاوتی را در بر می‌گیرند و از نظر میزان پاسخگری و مطالبه‌گری متفاوت هستند (شفیع پور، شیخی، میرزایی و کاظم نژاد، ۱۳۹۴). برخی مطالعات مانند دسوزا<sup>۹</sup> (۲۰۱۶)، مک گرگور، جارت و استوارت<sup>۱۰</sup> (۲۰۱۷) و سینها، ورما و هرسه<sup>۱۱</sup> (۲۰۱۷) نشان داده‌اند که اختلال یادگیری، نقص توجه و تمرکز در محیط آموزشی، محصول نقص رابطه‌ی کودک با والدین در محیط خانواده است و کیفیت والدگری و سبک فرزندپروری رابطه معنی‌داری با سطح اختلال یادگیری کودکان در محیط آموزشی دارد.

استرس والدگری و شیوه فرزندپروری مستبدانه با شدت اختلالات یادگیری کودکان رابطه دارد و کنترل افراطی والدینی سبب می‌گردد که آستانه توجه و پردازش ذهنی کودک کاهش یابد (کامارودین، عبدالله و ادریس<sup>۱۲</sup>، ۲۰۱۶؛ لیونگ، لو، تسانگ و چان<sup>۱۳</sup>، ۲۰۱۷).

1. Lei Yin, Xuerong, Zhen, Bingqing, et al
2. parenting styles
3. Rubin
4. Pinquart
5. Pinquart, & Kauser
6. permissive
7. authoritarian
8. authoritative
9. D'souza
10. McGregor, Jarrett, & Stewart
11. Sinha, Verma, & Hershe
12. Kamaruddin, Abdullah, & Idris
13. Leung, Lo, Tsang, & Chan

بین شیوه فرزندپروری قاطع با مشکلات یادگیری و کیفیت تعاملات اجتماعی کودکان رابطه مستقیمی وجود دارد (تامسون جینز، برایک، مک الوری، آبوت و بال<sup>۱</sup>، ۲۰۱۶).

از سوی دیگر ادراک و واکنش کودک نسبت به این محیط در درون خانواده یا خارج از آن به پردازش حسی او بستگی دارد (هوریتز<sup>۲</sup>، ۲۰۱۱؛ بودیسون و پرهام<sup>۳</sup>، ۲۰۱۸). پردازش حسی با کارکردهای اجرایی مانند توجه، تمرکز و حاذقه رابطه دارد (اسدی گندمانی؛ کاظمی؛ پیشپاره؛ هاشمی آذر؛ نسائیان، ۱۳۹۵). بر اساس نظریه پردازش حسی دان<sup>۴</sup> (۲۰۰۷)، الگوهای پردازش حسی شامل ثبت حسی پایین، جستجوی حسی، حساسیت حسی و اجتناب حسی می‌باشد، که مطالعات ون استادن و پورسل<sup>۵</sup> (۲۰۱۶)؛ لیتل، دیان، تامچک و دان<sup>۶</sup> (۲۰۱۷) نشان داده‌اند ثبت حسی پایین و حساسیت حسی بر شدت مشکلات یادگیری کودکان با اختلال یادگیری اثرگذار است، همچنین لونگ، کارتر، استفنسون<sup>۷</sup> (۲۰۱۵) دریافتند که در ترکیب پردازش حواس بینایی و شنوایی با اختلال یادگیری رابطه وجود دارد، پژوهش‌های ترابی، هاشمی آذر، مقدس و مانی، (۱۳۹۵) و بوگون و همکاران<sup>۸</sup> (۲۰۱۴) نشان دادند که در بسیاری از افراد مبتلا به اختلال یادگیری یک سری کارکردهای نابهنجار پردازش مغزی تشخیص داده می‌شود که در پردازش شنیداری-زبانی به ویژه پردازش نوشتاری و خواندن سریع نقش دارند. برخی مطالعات نشان داده‌اند الگوی پردازش حسی عامل مهمی در تحول ویژگی‌های شخصیتی، نگرشی و حتی در کمیت و کیفیت یادگیری موثر است (کریتز، بلیک و نوگویرا<sup>۹</sup>، ۲۰۱۶؛ کلینک، کونولی و نولان<sup>۱۰</sup>، ۲۰۱۶ و میلر کوهلینک و واتلینگ<sup>۱۱</sup>، ۲۰۱۸)، از طرف دیگر پردازش‌های حسی بالا و پایین در حواس بینایی و شنیداری با اختلال یادگیری با رابطه دارد (جرومه و لیس<sup>۱۲</sup>، ۲۰۰۵؛ لیونگ، کارتر و استفنسون، ۲۰۱۵).

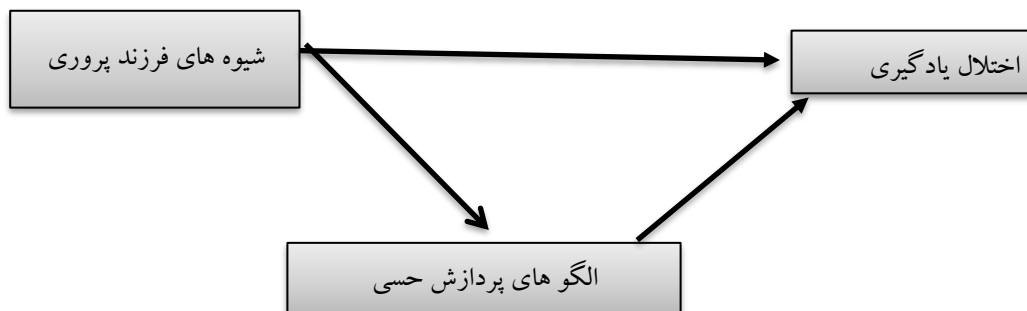
1. Thompson-Janes, Brice, McElroy, Abbott, & Ball
2. Horwitz, Cecil
3. Bodison, & Parham
4. Dunn
5. van Staden, & Purcell
6. Little, Dean, Tomchek, & Dunn
7. Leong, Carter, & Stephenson
8. Bogon, et al
9. Critz, Blake, & Nogueira
10. Clinice, Connolly, & Nolan
11. Miller-Kuhaneck, & Watling
12. Jerome, & Liss

اختلال حس بینایی تاثیر بسزایی بر عملکرد فرد در مسیر یادگیری خواهد داشت (لو و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۱۶). شیوه‌های فرزندپروری مستبد والدین می‌تواند حساسیت پردازشی حسی کودکان به محرک‌های محیطی را تحت تاثیر قرار دهد، که واکنش‌های شناختی و هیجانی کودکان را دچار نقص می‌نماید، که در فرایند آموزشی سبب می‌شود که در دریافت اطلاعات با مشکل مواجه شود (اسلاگت، دوباس، ون آکن، الیس و دکویچ<sup>۲</sup>، ۲۰۱۸). از طرفی کوهن، مای بنسون و تیاسدال<sup>۳</sup> (۲۰۱۱) نشان دادند که والدین با شیوه فرزندپروری سهل گیر اغلب فرزندان دارند که حساسیت و جست‌جوی حسی ضعیفی دارند که این نقص پردازشی حواس نه‌ایتا در اختلال یادگیری اثر گذار است، همچنین والدین با شیوه فرزند پروری قاطع در کیفیت و کیمت ثبت حسی کودکان با توجه به میزان حس استقلال و حس پذیرش از جانب والدین اثر گذار است (چین و لی<sup>۴</sup>، ۲۰۱۳). از عوامل تاثیر گذار بر رفتار سازشی نوجوانان می‌توان به شیوه‌های فرزندپروری اشاره نمود (همتی علمدارلو، حسین خانزاده، مرادی و فرشچی، ۱۳۹۱). به طور کلی مشخص می‌شود که شیوه‌های فرزند پروری والدین در الگوهای پردازش حسی در کودکان مانند جست‌جوی حسی، اجتناب، ثبت حسی، که با توجه به آزادی عمل کودک می‌باشد، تاثیر گذار است، موهام و گرول<sup>۵</sup> (۲۰۰۶) در پژوهشی درباره‌ی هم‌زمانی اختلال یادگیری با مشکلات روانی در دوران کودکی و عوامل احتمالی مؤثر بر آن، به این نتیجه رسیده‌اند که تأثیر اختلال یادگیری و رفتاری بر یکدیگر یک تأثیر دو سویه است و احتمال مبتلا شدن به مشکلات برونی سازی شده<sup>۶</sup> و درونی سازی شده<sup>۷</sup> را در دوران کودکی در زمینه‌ای از شیوه‌های فرزندپروری نامناسب والدین افزایش می‌دهد.

مطالعات گذشته نشان دادند که بین الگوهای پردازش حسی و شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری کودکان رابطه وجود دارد و به طور کلی از آنجا که این مطالعات اثبات نمودند توانایی پردازش حسی و شیوه‌های ارتباطی والدین برای پاسخ دهی اثر بخش به

1. Lowe, et al
2. Slagt, Dubas, van Aken, Ellis, & Deković,
3. Cohn, May-Benson, & Teasdale
4. Chien & Lee
5. Maughan, & Carroll
6. externalizing problems
7. internalizing problems

موقعیت ها، تسهیل یادگیری، رفتار اجتماعی و کارکردهای روزمره کودک مهم است، بررسی این عوامل در کودکان مبتلا به اختلال یادگیری هم جهت شناخت بهتر ویژگی های پردازشی و ارتباطی این افراد و هم برای طراحی روش های درمانی کارآمد در خصوص درمان اختلال یادگیری با توجه به مدل ضروری به نظر می رسد بنابراین هدف اصلی این پژوهش تعیین روابط ساختاری بین شیوه های فرزندپروری با اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی در کودکان دبستانی است، بنابراین مساله اصلی این پژوهش پاسخگویی به این سوال است که آیا الگوهای پردازش حسی در ارتباط بین شیوه های فرزندپروری با اختلال یادگیری در کودکان نقش واسطه گری دارد؟



نمودار ۱. مدل مفهومی پژوهش

## روش

روش پژوهش همبستگی مبتنی بر مدل یابی از نوع تحلیل مسیر بود و جامعه پژوهش شامل تمامی ۷۳۶ کودک دارای اختلال یادگیری ۷ تا ۱۰ ساله در منطقه ۱ و ۳ در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ در شهر تهران بودند و با استفاده از روش کلاین<sup>۱</sup> (۲۰۱۰) تعداد ۴۳۷ کودک به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند.

معیارهای ورود به پژوهش شامل؛ وجود اختلال یادگیری در کودکان پسر و دختر ۷ تا ۱۰ ساله به تشخیص مرکز اختلالات یادگیری آموزش و پرورش، عدم وجود اختلالات روان پزشکی همراه در کودکان به تشخیص روان شناس و روان پزشک مرکز اختلالات یادگیری

1. Kline

بر اساس ملاک‌های پنجمین راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی<sup>۱</sup>، تکمیل فرم رضایت نامه آگاهانه جهت شرکت در پژوهش توسط والدین.

معیار خروج شامل؛ تکمیل ناقص ابزارها بود.

در فرایند میدانی پس از توضیح در خصوص اهداف پژوهش و نحوه همکاری والدین فرم رضایت نامه‌ی آگاهانه دریافت شد و در مجموع ۴۸۳ پرسشنامه توزیع شد، که در نهایتا ۴۶ نمونه مخدوش و غیرقابل استفاده بودند که با توجه به رسیدن به تعداد ۴۳۷ نمونه فرایند نمونه گیری به اتمام رسید، همچنین پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط والدین داده‌ها با توجه به روش تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزار spss24 و Amos23 تحلیل گردید.

۱. پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری باومریند<sup>۲</sup> (۱۹۷۳): پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری توسط باومریند<sup>۲</sup> (۱۹۷۳) ۳۰ سوالی ساخته شد. این پرسشنامه سه شیوه قاطع، استبدادی و سهل‌گیر فرزندپروری والدین را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) است. روایی سازه و افتراقی توسط بورای (۱۹۹۱) تایید شد و پایایی به روش آلفای کرونباخ این پرسشنامه را برای شیوه قاطع ۰/۸۵، استبدادی ۰/۸۷ و سهل‌گیر ۰/۷۴ گزارش نمود. روایی محتوا و سازه این پرسشنامه در ایران تایید شده است و پایایی به روش آلفای کرونباخ برای شیوه قاطع ۰/۶۹، استبدادی ۰/۷۷ و سهل‌گیر ۰/۷۳ گزارش شده است (اژه‌ای، غلامعلی‌لوسانی، مال احمدی و خضری آذر، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ برای شیوه قاطع ۰/۷۳، استبدادی ۰/۷۶ و سهل‌گیر ۰/۷۱ بدست آمد.

۲. پروفایل حسی کودکان دان<sup>۳</sup> (CSP): پروفایل حسی کودکان توسط دان<sup>۴</sup> (۱۹۹۹) با ۱۲۵ سوال برای سنجش الگوهای پردازش حسی کودکان ۳ تا ۱۰ سال طراحی شد. برای توصیف پاسخ‌های رفتاری کودکان در چهار سبک؛ ثبت حسی پایین، جستجوی حسی، حساسیت حسی و اجتناب حسی طراحی شده است و توسط والدین یا معلمان دانش‌آموزان تکمیل می‌شود، نمره‌گذاری لیکرت، بر حسب پاسخ به ترتیب ۱ تا ۵ از همیشه (۱) تا هرگز (۵) انجام می‌شود. روایی سازه و همزمان پرسشنامه توسط سازنده تایید گردید و پایایی را به

1. Diagnostic and Statistical Manual of Psychiatric Disorders (DSMV)

2. Baumrind

3. Children Sensory profile

4. Dunn

روش آلفای کرونباخ برای ثبت حسی پایین ۰/۹۰، جست جوی حسی ۰/۹۴، حساسیت حسی ۰/۹۲ و اجتناب حسی ۰/۹۶ گزارش نمود. در ایران توسط بحری، مظاهری، شکری و حیدری (۱۳۹۲) روایی سازه و محتوا تایید و پایایی با توجه ضریب آلفای کرونباخ برای ثبت حسی پایین ۰/۸۶، جست جوی حسی ۰/۸۹، حساسیت حسی ۰/۹۳ و اجتناب حسی ۰/۹۴ بدست آمد. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ برای ثبت حسی پایین ۰/۸۳، جست جوی حسی ۰/۸۵، حساسیت حسی ۰/۸۸ و اجتناب حسی ۰/۹۰ بدست آمد.

۳. پرسشنامه اختلال یادگیری کلورادو<sup>۱</sup> (CLDQ): پرسشنامه اختلال یادگیری کلورادو توسط ویلکات، بوادا، رایدل، چابیلداس، دفریس و پنینگتون<sup>۲</sup> در سال ۲۰۱۱ با ۲۰ سوال تهیه شد و اختلال یادگیری را در پنج عامل مشکلات خواندن، شناخت اجتماعی، اضطراب اجتماعی، مشکلات فضایی و مشکلات ریاضی تشخیص می‌دهد. توسط والدین یا معلمان دانش‌آموزان تکمیل می‌شود. نمره گذاری لیکرت، بر حسب پاسخ به ترتیب ۱ تا ۵ از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) انجام می‌شود. روایی محتوا و سازه توسط سازندگان تایید شد و پایایی را به روش آلفای کرونباخ برای مشکلات خواندن ۰/۸۳، شناخت اجتماعی ۰/۷۴، اضطراب اجتماعی ۰/۸۱، مشکلات فضایی ۰/۸۳، مشکلات ریاضی ۰/۸۶ و کل ۰/۸۸ بدست آوردند. در ایران توسط حاجلو و رضایی (۱۳۹۰) روایی سازه و همزمان تایید شد و پایایی را به روش آلفای کرونباخ برای مشکلات خواندن ۰/۸۲، شناخت اجتماعی ۰/۷۸، اضطراب اجتماعی ۰/۷۹، مشکلات فضایی ۰/۸۰، مشکلات ریاضی ۰/۸۴ و کل ۰/۸۷ بدست آوردند. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ برای مشکلات خواندن ۰/۷۸، شناخت اجتماعی ۰/۷۶، اضطراب اجتماعی ۰/۷۸، مشکلات فضایی ۰/۸۱، مشکلات ریاضی ۰/۸۲ و کل ۰/۸۴ بدست آمد.

## نتایج

با بررسی اطلاعات جمعیت شناختی نمونه مشخص شد که تعداد ۲۴۵ کودک پسر و ۱۹۲ کودک دختر بودند و در گروه پسران ۶۷ کودک ۷ ساله، ۴۸ کودک ۸ ساله، ۷۳ کودک ۹ ساله و ۵۷ کودک ۱۰ ساله بودند و در گروه دختران ۵۸ کودک ۷ ساله، ۵۲ کودک ۸ ساله، ۴۹ کودک ۹ ساله و ۳۳ کودک ۱۰ ساله بودند.

1. Chronic Liver Disease Questionnaire

2. Willcutt, Boada, Riddle, Chhabildas, DeFries, & Pennington



در فرایند تحلیل در ابتدا پیش فرض‌های آماری پژوهش از جمله، کشیدگی و چولگی و نرمال بودن داده‌ها با بررسی آزمون کلموگروف اسمیرونف مورد تایید واقع گردید. جدول ۱. آماره‌های توصیفی و ماتریس همبستگی بین الگوهای پردازش حسی و شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری

متغیر	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
رشد	۶۱	۵۴												
آیند	۳۸	۴۵	۰.۲۳*											
عملکرد	۱۲۸	۶۲	۰.۱۴*	۰.۲۹*										
توانایی	۴۲۸	۷۲	۰.۲۵*	۰.۱۳*	۰.۲۳*									
توانایی	۹۳	۶۸	۰.۱۹*	۰.۲۳*	۰.۱۴*	۰.۱۱*								
توانایی	۱۲۸	۶۵	۰.۲۳*	۰.۱۴*	۰.۲۹*	۰.۱۶*	۰.۱۶*							
توانایی	۱۲۴	۶۸	۰.۲۹*	۰.۱۴*	۰.۲۹*	۰.۱۶*	۰.۱۶*	۰.۱۹*						

مشکلات خوردن	۱۱۰۶	۳۱	+۰/۰۴*	+۰/۱۲*	-۰/۰۴*	-۰/۰۴*	+۰/۰۲*	-۰/۰۱*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	۱
شناخت اجتماعی	۱۳۲۷	۳۸۹	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	۱
اضطراب اجتماعی	۲۰۲۸	۲۸۴	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	۱
مشکلات فضایی	۲۰۲۸	۳۸۵	-۰/۰۳*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	۱
مشکلات ریاضی	۲۰۲۷	۳۹۴	-۰/۰۳*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	۱
اختلال یادگیری	۸۵۴۶	۱۴۳۳	-۰/۰۴*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	-۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	+۰/۰۲*	

\* در سطح ۰/۰۵ معنی داری است. \*\* در سطح ۰/۰۱ معنی داری است.

مطابق جدول (۱): همبستگی معنی داری بین شیوه‌های فرزندپروری، الگوهای پردازش حسی با اختلال یادگیری در کودکان را نشان می‌دهد. شیوه فرزندپروری قاطع (۰/۴۲-) رابطه معکوس معنی داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد. شیوه فرزندپروری استبدادی (۰/۴۴) رابطه مستقیم معنی داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد. شیوه فرزندپروری سهل گیر (۰/۳۸-) رابطه ی معکوس معنی داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد. ثبت حسی پایین (۰/۳۸) رابطه مستقیم معنی داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد. جست جوی حسی (۰/۳۶) رابطه معکوس معنی داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد.

حساسیت حسی (۰/۴۸) رابطه مستقیم معنی‌داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد و اجتناب حسی (۰/۵۴) رابطه مستقیم معنی‌داری با اختلال یادگیری در کودکان دارد.

جدول ۲. شاخص‌های برازش حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها و متغیرها پس از هفت گام تصحیح

نام آزمون	توضیحات	مقادیر قابل قبول	مقدار به دست آمده قبل از تصحیح	مقدار به دست آمده پس از تصحیح
$\chi^2/df$	کای اسکوتر نسبی	<۳	۲/۷۴۰	۱/۱۷۸
$\chi^2$	آزمون نیکویی برازش مجذور کای	-	۷۶/۷۲۰	۲۴/۷۳۸
DF	درجه آزادی	-	۲۸	۲۱
RMSEA	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	<۰/۱	۰/۰۷۱	۰/۰۰۰
GFI	شاخص برازندگی تعدیل یافته	>۰/۹	۰/۹۸۷	۰/۹۹۹
NFI	شاخص برازش نرم	>۰/۹	۰/۹۹۱	۰/۹۹۹
CFI	شاخص برازش مقایسه‌ای	>۰/۹	۰/۹۹۶	۱

مطابق جدول (۲): مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۰۱ می‌باشد لذا این مقدار کمتر از ۰/۱ است که نشان دهنده این است که میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است و مدل قابل قبول می‌باشد. همچنین مقدار کای دو به درجه آزادی (۱/۱۷۸) بین ۱ و ۳ می‌باشد و میزان شاخص GFI، CFI و NFI نیز بزرگتر از ۰/۹ می‌باشد که نشان می‌دهند مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، مدلی، مناسب است (بارون، ۲۰۰۶). بر این اساس می‌توان گفت که مدل تجربی از برازش لازم برخوردار است و الگوهای پردازش حسی می‌تواند میانجی رابطه شیوه‌های فرزندپروری و اختلال یادگیری در کودکان باشد.

جدول ۳. برآورد مستقیم مدل با استفاده از روش روش حداکثر درست نمایی

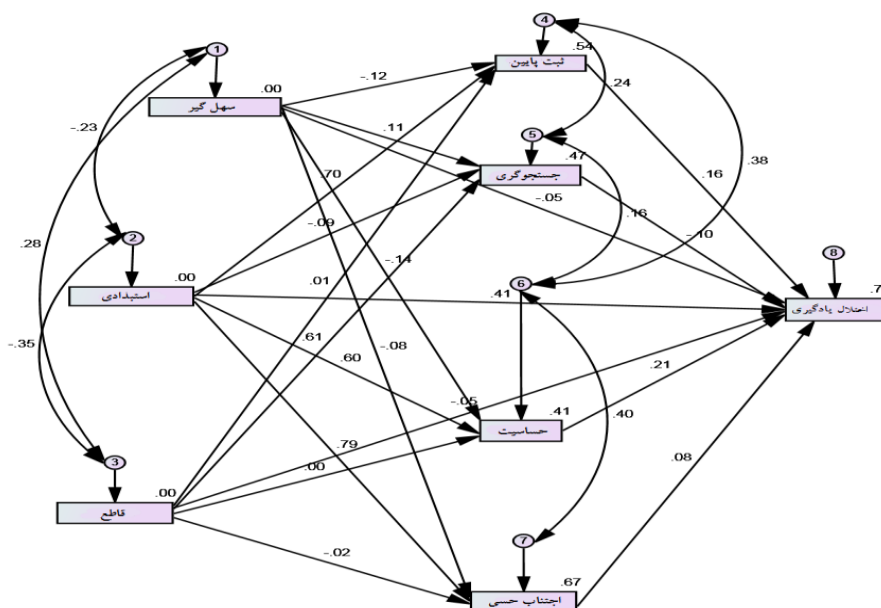
متغیر	b	$\beta$	R <sup>2</sup>	t	معناداری
شیوه سهل‌گیر بر اختلال یادگیری	۰/۲۶۴	۰/۰۵۲	۰/۰۱۳	۲/۸۵۷	۰/۰۰۳
شیوه قاطع بر اختلال یادگیری	۰/۲۳۶	۰/۰۵۱	۰/۰۱۲	۲/۶۸۵	۰/۰۰۸
شیوه استبدادی بر اختلال یادگیری	۰/۵۱۶	۰/۴۱۲	۰/۲۱۲	۹/۸۶۴	۰/۰۰۱

مطابق جدول (۳): شیوه‌های فرزندپروری سهل‌گیر ( $P < 0/01, \beta = 0/052$ )، قاطع ( $P < 0/01, \beta = 0/051$ ) و استبدادی ( $P < 0/01, \beta = 0/412$ ) بر اختلال یادگیری اثر مستقیم و معنی‌داری دارند.

جدول ۴. برآورد غیر مستقیم مدل با استفاده از روش تخمینی بوت استرپ<sup>۱</sup>

متغیر	مقدار	حد پایین	حد بالا	معنی داری
شیوه سهل گیر بر اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی	-۰/۱۴۹	-۰/۲۲۳	-۰/۰۹۱	۰/۰۱۶
شیوه قاطع بر اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی	-۰/۱۵۵	-۰/۲۹۰	-۰/۰۷۱	۰/۰۱۲
شیوه استبدادی بر اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی	۰/۲۴۳	۰/۱۲۷	۰/۳۵۴	۰/۰۰۳

مطابق جدول (۴)، مسیر شیوه‌های فرزندپروری از طریق الگوهای پردازش حسی بر اختلال یادگیری اثر غیر مستقیم و معنی‌داری دارند و به طور مشخص شیوه سهل گیر بر اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی (-۰/۱۴۹)، شیوه قاطع بر اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی (-۰/۱۵۵) و شیوه استبدادی بر اختلال یادگیری با واسطه گری الگوهای پردازش حسی (۰/۲۴۳) اثر گذار هستند، به طور کلی مسیرهای مستقیم و غیر مستقیم ( $R^2=۰/۷۰$ ) از متغیر اختلال یادگیری پیش بینی می‌کنند.



نمودار ۱. مدل نهایی آزمون شده به همراه آماره‌های پیش بینی استاندارد شده

1. bootstrap

### بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش تعیین نقش واسطه‌ای الگوهای پردازش حسی در رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری در کودکان بود و یافته‌ها نشان داد که الگوهای پردازش حسی در رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری در کودکان نقشی واسطه‌ای دارد، شیوه‌های فرزندپروری و الگوهای پردازش حسی در کودکان توان پیشی بینی ۰/۷۰ از واریانس اختلال یادگیری را دارند، پژوهش‌های بسیاری در جهت رابطه بین الگوهای پردازش حسی و شیوه‌های فرزندپروری با اختلال یادگیری از نتایج پژوهش حمایت می‌کنند، از جمله این مطالعات می‌توان به پژوهش‌های برون و آیلارد<sup>۱</sup>، (۱۹۹۶)، کامارودین، عبدالله و ادريس (۲۰۱۶)، لیونگک، لو، تسانگک و چان (۲۰۱۷) اشاره نمود که نشان دادند شیوه فرزند پروری مستبد تعیین کننده‌ی مهمی برای اختلال یادگیری کودکان مبتلا است که سطح پردازش حواس را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد، تامسون جینز، برایک، مک الوری، آبوت و بال (۲۰۱۶) دریافت بین شیوه فرزندپروری قاطع با اختلال یادگیری رابطه وجود دارد و با یافته‌های کریتز، بلیک و نوگویرا (۲۰۱۶) و میلر کوهلینک و واتلینگ (۲۰۱۸) از جهت نقش الگوهای پردازش حسی و شیوه‌های فرزندپروری والدین با اختلال یادگیری همسو می‌باشد. در همین راستا، شیوه فرزندپروری مستبد در کودکان سبب ایجاد مشکلاتی همچون اضطراب می‌شود و هر چه میزان مشکلات رفتاری کودکان در محیط آموزشی بیشتر باشد، احتمال وجود اختلال یادگیری را افزایش می‌دهد (علیزاده، ۱۳۸۹؛ شفیح پور و شیخی و میرزایی، کاظم نژاد، ۱۳۹۵؛ کیمیسیک و هورن<sup>۲</sup>، ۲۰۱۲). شیوه‌های فرزندپروری تعیین کننده بسیاری از ویژگی‌های شناختی رفتاری کودکان در بزرگسالی و حتی شخصیت آن‌ها می‌باشد (پاکدامن، خامسان و براتی، ۱۳۹۰)، که به طور ضمنی توان تاثیر بر روی پردازش‌های حسی، ذهنی و اطلاعاتی را دارد (رینالدی و هو<sup>۳</sup>، ۲۰۱۲؛ بونیفاسی، استورتی، توبی و سواردی<sup>۴</sup>، ۲۰۱۶؛ رابین، ۲۰۱۷).

در تبیین این نتایج بر اساس رویکرد شناختی رفتاری می‌توان بیان نمود که هنگامی که کودک شیوه فرزندپروری استبدادی دارد، در صورتی که کودک خلاف میل و عقیده

1. Brown & Aylward
2. Kimiecik, & Horn
3. Rinaldi, C. M, Howe
4. Bonifacci, P., Storti, M., Tobia, V., Suardi

والدین عمل کنند، مستحق تنبیه است و کودک به مرور رفتارهای خود را این شیوه فرزندپروری خانواده تنظیم می‌کند، که از تنبیه اجتناب کند و همچنین این کودک بسیاری از رویدادها را بر هم تعمیم می‌دهد و بر هم اثرگذار می‌داند، زیرا بر اساس دیدگاه‌های تحولی در مرحله‌ی عملیات عینی (پیاژه) قرار دارند، بنابراین متوجه می‌شود، محیط مدرسه مانند محیط خانواده است و همواره رفتارهایی را ابزار می‌نماید که مورد تنبیه قرار نگیرد، به تبع ارزیابی شناختی ایجاد شده نسبت به این شرایط سبب می‌شود، از نتیجه رفتارهای خود نگرانی همیشگی داشته باشد و بار هیجانی منفی نشخوار گونه و به صورت ناهشیار برای او به ارمغان خواهد آورد (اسلاگت، دوباس، ون آکن، الیس و دکویچ، ۲۰۱۸) و از جانبی دیگر براساس این که سینها، ورما و هرسه (۲۰۱۷) نشان دادند که نگرانی از رفتار همواره با عملکرد رابطه منفی دارد و می‌تواند مشکلات عملکردی در حیطه تحصیلی برای فرد ایجاد نماید و سپس منجر به اختلال یادگیری در صورت افزوده شدن بار شناختی هیجانی منفی شود (دسوزا، ۲۰۱۶) و با توجه به آن که پژوهش‌های جرومه و لیس (۲۰۰۵) لیونگ، کارتر و استفسون (۲۰۱۵) نشان داده‌اند که کودکان با اختلال یادگیری زمینه‌ای از مشکلات عصب شناختی دارند، این فشارهای روانی از جانب خانواده با شیوه‌های فرزندپروری نامناسب از یک سو و از سمت دیگر محیط مدرسه سخت گیر می‌تواند یک عامل راه انداز برای بروز اختلال یادگیری در کودک شود و در طول یک رابطه دو سویه با توجه به بی‌انگیزی کودک نسبت به محیطی که بار هیجانی برای وی ندارد با بی‌توجی حواس، ثبت حسی پایین و جستجوی حسی اندک و در نتیجه عدم وجود اطلاعات پردازشی حسی مواجه می‌گردد، که تحمیل فشارها از جانب خانواده و محیط آموزشی می‌تواند تاثیر دوچندان بر این مشکلات بگذارد (میلر کوهلینک و واتلینگ، ۲۰۱۸).

همچنین در خصوص اثر منفی بدست آمده از شیوه فرزندپروری سهل گیر و قاطع با اختلال یادگیری می‌توان بیان نمود که، براساس دیدگاه اجتماعی فرهنگی و به طور مشخص تر دیدگاه سیستمی، خانواده دارای مجموعه‌ای از روابط بین فردی دوسویه می‌باشد، هنگامی که به کودک اجازه‌ی بیان نظر و شرکت در گفتگو داده می‌شود، کودک حس استقلال را تجربه می‌نماید (سن و آیتاک، ۲۰۱۷)، در خانواده‌ای که کودک توان بیان عقیده دارد، همواره در تمامی شرایط اطمینان می‌دهند و همواره حامی آن‌ها می‌باشد (فرناندز آکانترا و همکاران، ۲۰۱۷)، همچنین از طرفی دیگر بر اساس دیدگاه تکاملی هنگامی که افراد در

محیط‌هایی که تقویت کننده قرار می‌گیرند (مصدق شیوه قاطع) به طبع پذیرش، شجاعت و حتی سیر تغییرپذیری (درمانی) بهتری را تجربه می‌نمایند. به طور کلی نتیجه به دست آمده مبتنی بر منطق نیز می‌باشد، هدف اصلی فرزندپروری، تحول سازگاران و پیشرفت کودک در ابعاد متفاوت است (فرناندز آکانترا و همکاران، ۲۰۱۷)، رابطه بین کودک، والدین و سایر اعضای خانواده را می‌توان به عنوان نظام یا شبکه‌ای دانست که در کنش متقابل با یکدیگر هستند و این نظام به طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق شیوه‌ها و روش‌های مختلف فرزندپروری در کودکان تأثیر می‌گذارد (کروکت و هایز، ۲۰۱۱). مشکلات فراگیر تحولی، یادگیری میراث تجربه‌ی اولیه‌ی روابط بین فردی در کودکی می‌باشد، چگونگی رابطه‌ی کودک با والدین، از مهم‌ترین عوامل تعیین کننده شخصیت وی در بزرگسالی است (اوگلمن و سون، ۲۰۱۲).

در تبیین دیگر یافته‌های این پژوهش می‌توان بیان نمود که بر اساس دیدگاه زیستی هنگامی که افراد در حواس پنج‌گانه‌ی خود و در مسیرهای عصب شناختی درک و ارتباط با محیط مشکل داشته باشند، می‌تواند رفتارهای آن‌ها را در معرض خطر اندازد و با توجه به درون داده‌های ناقص محیطی دریافت شده فرایند ارزیابی و سپس خروجی نامتناسبی را با توجه به اقتضای محیطی خواهند داشت (اردن، ۲۰۱۶)، با توجه به اثر مثبت حسی پایین، حساسیت حسی و اجتناب حسی با اختلال یادگیری می‌توان این گونه استدلال نمود که اختلال یادگیری تابعی از درک و برداشت از حواس می‌باشد، چنانچه افراد توان به کارگیری حواس خود را دارا نباشند، به تبع می‌تواند سبب مشکلات ارتباطی با محیط در آن‌ها گردد، همچنین کودکان برای انجام فعالیت‌های خود نیاز به سطح مناسبی از پردازش حسی دارند (لیونگ، کارتر و استفنسون، ۲۰۱۵) و اگر پردازش حسی بالا باشد کودک، تحریک پذیر و حساس، بیش از حد نگران، عصبانی، خارج از کنترل، برانگیخته است و در تمرکز مشکل دارد، اگر پردازش حسی پایین باشد کودک، کند، خواب‌آلوده، بی‌حال، تنبل و تمرکزش پایین است (کارولین<sup>۲</sup>، ۲۰۱۳). حتی در مواردی می‌تواند اختلال یادگیری ساز و کاری دفاعی یا واکنش کودک نسبت به محدودیت‌های ایجاد شده در محیط خانواده یا از نقص نظام پردازش حسی در جهت حفظ خود باشد (جرومه و لیس، ۲۰۰۵)، که به صورت ناهشیار عموماً بروز می‌کند،

1. Ogelman, H. G. & Seven  
2. Caroline

چرا که محدودیت‌های والدین مستبد و قضاوت‌های آنان همراه با برجسب زنی‌های منفی (مانند این که تو ضعیفی، مشکل داری، هیچ کاری درستی را انجام نمیدی) سبب گردیده است که راهبردهای مقابله‌ای مساله‌مدار کودک در بسیاری ابعاد کاهش یافته و بیشتر واکنش‌های کودک هیجانی و اجتنابی باشد، با توجه به باورهای فرهنگی غالبی که عمدتاً در حیطه تحصیلی والدین را و می‌دارد که فرزندان را در موفقیت تحصیلی تقویت نمایند، تنها عامل کاهش ایجاد فشارها و بعضاً خلع سلاح کردن والدین توسط کودک بی توجه به محیط آموزش است.

شیوه‌های شناسایی اختلال یادگیری در حال حاضر در وضعیت انتقال است، اما در رویکردهای نوین ناهماهنگی هوشبهر - پیشرفت این مدل چهار مولفه ناهماهنگی توان شناختی و پیشرفت، نقص در فرایند شناختی پردازش حواس، نیازهای کودک و زمینه ارتباطی فرهنگی در خانواده را در می‌گیرد (رستوری، کاتز و لی<sup>۱</sup>، ۲۰۰۹)، که می‌توان دریافت نمود که این رویکرد تبیین‌کننده دقیقی برای اختلال یادگیری می‌باشد زیرا همزمان به سطح پردازش حواس و تعاملات محیطی پیرو توانمندی کودک اشاره دارد. همچنین بر اساس نظریه<sup>۲</sup> (CHC) یا نظریه کتل - هورن کرول اختلال‌های شناختی پردازشی و هم‌ناتوانی‌های تعاملی در خانواده را در بر می‌گیرد و در صورتی پیوساگی این دو عامل منجر به گسترش اختلال یادگیری می‌شود (فلانگان، فیورلو و اورتیز<sup>۳</sup>، ۲۰۱۰). افزون بر این، برجسب اختلال یادگیری برای یک کودک نسبت به برجسب کم توانی ذهنی مطلوب‌تر در نظر گرفته می‌شود. هنگامی که دانش آموزان به طور نامناسبی به جای دریافت خدمات ویژه مربوط به بهبود سبک‌های پردازش حواس و اطلاعات، آموزش‌های تحصیلی را صرفاً دریافت کنند، می‌تواند منجر شود که این فرد برجسب نامناسب کم توان ذهنی را دریافت نماید زیرا مسیر درمانی اختلال یادگیری صرفاً پرداختن به آموزش نمی‌باشد و این پژوهش اثبات نمود که شیوه‌های فرزند پروری و الگوه‌های پردازش حواس در صد قابل توجهی از واریانس اختلال یادگیری را پوشش می‌دهد.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به محدود شدن به جامعه‌ی کودکان مبتلا به اختلال یادگیری در شهر تهران اشاره نمود که صرفاً بر این گروه هدف قابلیت تعمیم خواهد داشت.

- 1 . Restori, Katz, & Lee
- 2 . The Cattell-Horn-Carroll theory
- 3 . Flanagan, Fiorello, & Ortiz



نتایج این مطالعه حاکی از اثر سبک‌های پردازش حسی و شیوه‌های فرزندپروری بر اختلال یادگیری کودکان است، بنابراین پیشنهاد می‌شود درمانگران جهت تسریع فرایند درمانی علاوه بر، بررسی شیوه‌های ارتباطی در محیط خانواده به نقش الگوهای پردازش حواس کودکان مبتلا به اختلال نوشتاری توجه نمایند. همچنین تشخیص اختلال یادگیری، شامل استنباط یک سازه نظری در ابعاد پردازش شناختی حواس و شیوه‌های تعاملی در محیط خانواده است، اما جای دهی در مدرسه فقط با تظاهرات رفتاری اختلال مرتبط است. در حالی که رفتارهای فرد ممکن است برای مداخله پیش از ارجاع کافی باشد، اما و ماهیت تشخیص مستلزم استنباط در سطح سازه است. مربیان و روان‌شناسان باید فواید خدمات آموزشی ویژه با اتکا بر ابعاد پردازش شناختی حواس و شیوه‌های تعاملی در محیط خانواده را با توجه به اثرات بر چسب مورد توجه قرار دهند. همچنین برای تشخیص قطعی اختلال یادگیری نیازمند رویکردی هستیم که الگویی از نقاط ضعف و قوت روان‌شناختی فرد را شناسایی کند و نقایص پیشرفتی فرد را بر اساس الگوی ضعف پردازش حواس مشخص کند چرا که بسیاری از متخصصان بر این باورند که کودکانی که به عنوان ناتوانی‌های یادگیری شناسایی می‌شوند یک یا چند نقص در فرآیندهای شناختی و پردازشی حواس دارند که در پیشرفت تحصیلی شان تداخل می‌کند.

**تشکر و قدردانی:** این پژوهش بدون همکاری جامعه هدف پژوهش انجام نمی‌گرفت و همچنین از جانب هیچ سازمانی حمایت مالی از پژوهش و تعارض منافع وجود نداشته است.

### منابع

- ازهای، ج؛ غلامعلی لواسانی، م؛ ملاحمدی، ا؛ و خضری آذر، ه. (۱۳۹۰). الگوی علی روابط بین سبک‌های فرزندپروری ادراک شده، اهداف پیشرفت، خودکارآمدی و موفقیت تحصیلی. *مجله روانشناسی*، ۳، ۲۸۴-۳۰۱.
- اسدی گندمانی، ؛ کاظمی، ف؛ پیشیاره، ا؛ هاشمی آذر، ژ؛ نسائیان، ع. (۱۳۹۵). رابطه الگوهای پردازش حسی با کارکردهای اجرایی در دانش آموزان با اختلال اوتیسم. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۶، ۲۳-۴۸.
- اسکندری، ب؛ پوراعتماد، ح. ر؛ حبیبی عسگرآباد، م؛ مظاهری تهرانی، م. ع. (۱۳۹۵). اثربخشی مداخله الگوهای پردازش حسی بر افزایش خودکارآمدی والدگری و رابطه

- والد-کودک در کودکان با اختلالات طیف اتیسم. *تعلیم و تربیت استثنایی*. ۱ (۱۳۸): ۱۴-۲۱.
- اصلی آزاد، م؛ یارمحمدیان، ا. (۱۳۹۱). اثر آموزش فراشناخت و روابط فضایی بر عملکرد ریاضی کودکان دچار ناتوانی یادگیری ریاضی. *فصلنامه روانشناسی بالینی*. ۴ (۲): ۶۱-۷۰.
- بحری، ا؛ مظاهری، م. ع؛ شکری، ا؛ حیدری، م. (۱۳۹۲). تاثیر آموزش سبک های پردازش حسی مبتنی بر الگوی دان به مادران در کاهش نشانه های مشکلات رفتاری برونی سازی کودکان پیش دبستانی و تنیدگی مادران. *کنگره سراسری روان شناسی کودک و نوجوان*، انجمن روانشناسی بالینی کودک و نوجوان ایران، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- پاکدامن، م؛ خامسان، ا؛ براتی، ف. (۱۳۹۰). نقش شیوه‌های فرزندپروری مادران در بلوغ اجتماعی نوجوانان (تیزهوش، اهلسته گام و ابتدایی). *مجله مطالعات روانشناختی*، ۲، ۸، ۱۴، ۲۳-۴۱.
- ترابی، ف؛ هاشمی آذر، ز؛ مقدس، ع؛ آرش، م. (۱۳۹۵). بررسی توانایی‌های نیمکره راست و چپ مغز دانش‌آموزان تیزهوش با و بدون اختلال یادگیری. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۲۱، ۶، ۵۸-۲۳.
- حاجلو، ن و رضایی شریف، ع. (۱۳۹۰). بررسی ویژگی های روان سنجی پرسش‌نامه ی مشکلات یادگیری کلورادو. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۱)، ۴۳-۲۴.
- خباز، م؛ سعدی پور، ا؛ فرخی، ن. ع. (۱۳۸۹). آزمون مدل علی رابطه بین سبک های فرزندپروری، سبک های هویت و تعهد هویت در نوجوانان. *روان شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)*: ۶، ۱۶؛ ۱۲۷-۱۴۵.
- خدادادی، ج؛ موسوی پور، س. (۱۳۹۲). شیوع اختلالات ریاضی در دانش آموزان کلاس های دوم و چهارم ابتدایی شهرستان اراک و راه های کاهش آن. *ناتوانی های یادگیری*، ۲، ۴ (۷)؛ ۲۸-۴۴.
- شفیع پور، س. ز؛ شیخی، ع؛ میرزایی، م؛ کاظم نژاد، ا. (۱۳۹۴). شیوه‌های فرزندپروری و ارتباط آن با مشکلات رفتاری کودکان. *پرستاری و مامایی جامع نگر*، ۲۵ (۲): ۵۶-۴۹.

صدوقی، ز؛ وفايي، م؛ طباطبایی رسول زاده، ک. (۱۳۸۶). ارتباط حساسیت پردازش حسی با شیوه های فرزندپروری و شاخص های آسیب شناسی روان‌شناختی. *تازه های علوم شناختی*، ۹(۱)، ۲۳-۳۲.

علیزاده، ح. (۱۳۸۹). اختلالات یادگیری غیر کلامی: چشم انداز بالینی. *فصلنامه پژوهش در حیطه کودکان استثنایی*، ۱۰، ۲، ۱۹۹-۲۰۸.

محمودی، ن؛ عبداللهی، م. ح.؛ شاهقلیان، م؛ گوهری، س. (۱۳۹۴). بررسی رابطه حساسیت پردازش حسی و ناگویی خلقی با واسطه گری عاطفه مثبت و منفی. *مجله شناخت اجتماعی*، ۲، ۴، ۷، ۲۸-۴۰.

نریمانی، م؛ یوسفی، ف؛ کاظمی، ر. (۱۳۹۳). نقش شیوه‌های دلبستگی و کیفیت زندگی در پیش بینی بهزیستی روان‌شناختی نوجوانان مبتلا به اختلال های یادگیری. *مجله ناتوانی یادگیری*، ۸، ۳، ۴، ۱۲۴-۱۴۲.

همتی علمدارلو، ق؛ حسین خانزاده، ع؛ مرادی، ا؛ فرشچی، ف. (۱۳۹۱). پیش‌بینی رفتار سازشی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی خفیف بر اساس سبک فرزندپروری مادران در شهر شیراز سال ۹۱-۱۳۹۰. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۲، ۷، ۱۱۴-۹۷.

Aron, N., and Aron, A. (1997). of sensory-processing sensitivity and its relation to introversion and emotionality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 345-368.

Aron, E. N., Aron, A., & Davies, K. M. (2005). Adult shyness: The interaction of temperamental sensitivity and an adverse childhood environment. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(2), 181-197.

Ayres, J., Ginger Grass, O. T. S., & Schools, C. P. (1980). *Sensory integration*. Los Angeles.

Baldry, A. C., & Farrington, D. P. (2000). Bullies and delinquents: Personal characteristics and parental styles. *Journal of community & applied social psychology*, 10(1), 17-31.

Barbarese, W. J., Katusic, S. K., Colligan, R. C., Weaver, A. L., & Jacobsen, S. J. (2005). Math learning disorder: Incidence in a population-based birth cohort, 1976-82, Rochester, Minn. *Ambulatory Pediatrics*, 5(5), 281-289.

Baumrind, D. (1973). Will a day care center be a child development center?. *Young Children*, 28(3), 154-169.

Bogon, J., Finke, K., Schulte-Körne, G., Müller, H. J., Schneider, W. X., & Stenneken, P. (2014). Parameter-based assessment of disturbed and intact components of visual attention in children with developmental dyslexia. *Developmental Science*, 17(5), 697-713.

- Bodison, S. C., & Parham, L. D. (2018). Specific sensory techniques and sensory environmental modifications for children and youth with sensory integration difficulties: A systematic review. *American Journal of Occupational Therapy*, 72(1), 142-156.
- Brown, F., & Aylward, E. (1996). *Diagnosis and management of learning disabilities: An interdisciplinary/lijespanapproach*. San Diego: Singular Publishing Group.
- Buri, J. (1991). Parental Authority Questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 110-119.
- Caroline, A. (2013). Sensory Processing Disorder, To What Extent does Sensory Integration Affect Learning? Available. *Journal of American Occupational*, 12(5), 224-255.
- Cen, S., & Aytac, B. (2017). Ecocultural perspective in learning disability: family support resources, values, child problem behaviors. *Learning Disability Quarterly*, 40(2), 114-127.
- Chien, W. T., & Lee, I. Y. (2013). An exploratory study of parents' perceived educational needs for parenting a child with learning disabilities. *Asian Nursing Research*, 7(1), 16-25.
- Clince, M., Connolly, L., & Nolan, C. (2016). Comparing and exploring the sensory processing patterns of higher education students with attention deficit hyperactivity disorder and autism spectrum disorder. *American Journal of Occupational Therapy*, 70(2), 246-253.
- Cohn, E., May-Benson, T. A., & Teasdale, A. (2011). The relationship between behaviors associated with sensory processing and parental sense of competence. *OTJR: Occupation, Participation and Health*, 31(4), 172-181.
- Critz, C., Blake, K., & Nogueira, E. (2015). Sensory processing challenges in children. *The Journal for Nurse Practitioners*, 11(7), 710-716.
- Crockett, L. J. and Hayes, R. (2011). "Parenting practices and styles". *Encyclopedia of Adolescence*, 2, 240- 248.
- Dunn, W. (2007). *The Sensory Profile*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Dunn, W., & Bennett, D. (2002). Patterns of sensory processing in children with attention deficit hyperactivity disorder. *Occupational Therapy Journal Of Research*, 22(1), 4 -15.
- Dunn, W. (1997). A conceptual model for considering the impact of sensory processing abilities on the daily lives of young children and their families. *Infants and Young Children*, April 1997.
- Donggun, A., Martha, C. (2017). Learning styles theory fails to explain learning and achievement: Recommendations for alternative approaches. *Personality and Individual Differences*, <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.04.050>.
- D'souza, R. (2016). The impact of parenting styles on anxiety and depression in children with learning disabilities. *Indian Journal of Health & Wellbeing*, 7(9).

- Erden, G. (2016). *Specific learning disability symptom check list parents, child and teacher form validity and reliability study*. (Unpublished manuscript). Department of Psychology, Ankara University, Ankara.
- Fernández-Alcántara, M., Correa-Delgado, C., Muñoz, Á., Salvatierra, M. T., Fuentes-Hélices, T., & Laynez-Rubio, C. (2017). Parenting a child with a learning disability: A qualitative approach. *International Journal of Disability, Development and Education*, 64(5), 526-543.
- Flanagan, D. P., Fiorello, C. A., & Ortiz, S. O. (2010). Enhancing practice through application of Cattell–Horn–Carroll theory and research: A “third method” approach to specific learning disability identification. *Psychology in the Schools*, 47(7), 739-760.
- Geary, D.C. (2010). Mathematical disabilities: Reflections on cognitive, neuropsychological and genetic components. *Learning and Individual Differences*, 20 (2), 130-133.
- Goodman A, Lamping DL, Ploubidis GB (2010) When to use broader internalising and externalising subscales instead of the hypothesised five subscales on the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ): data from British parents, teachers and children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38, 1179-1191.
- Hebert, K. R. (2015) The association between impulsivity and sensory processing patterns in healthy adults. *British Journal of Occupational Therapy*, 78(4): 232–240.
- Horwitz, C. R. (2011). Helping hyperactive kids A sensory integration approach. Trans. Baghdasariyans A, Bagheri Karimi A. Tehran, Iran: Vania Publication; p. 11-26.
- Jagiellowicz, J., Xu, X., Aron, A., Aron, E., Cao, G., Feng, T., & Weng, X. (2010). The trait of sensory processing sensitivity and neural responses to changes in visual scenes. *Social cognitive and affective neuroscience*, 6(1), 38-47.
- Javo, C., Rønning, J. A., Heyerdahl, S., & Rudmin, F. W. (2004). Parenting correlates of child behavior problems in a multiethnic community sample of preschool children in northern Norway. *European child & adolescent psychiatry*, 13(1), 8-18.
- Jerome, E. M., & Liss, M. (2005). Relationships between sensory processing style, adult attachment, and coping. *Personality and Individual Differences*, 38, 1341-1352.
- Kamaruddin, K., Abdullah, C. A. C., & Idris, M. N. (2016). Parental Stress in Parents of Children with Learning Disabilities: A Limited Demographic Factors. *International Review of Management and Marketing*, 6(7S), 221-225.
- Kimiecik, J. C., & Horn, T. S. (2012). Examining the relationship between family context and children’s physical activity beliefs: The role of parenting style. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(1), 10-18.
- Kline, R. B., (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, NY: Guilford Press.

- Liss, M., Timmel, L., Baxley, K., & Killingsworth, P. (2005). Sensory-processing sensitivity and its relation to parental bonding, anxiety, and depression. *Personality and Individual Differences*, 39, 1429-1439.
- Little, L. M., Dean, E., Tomchek, S. D., & Dunn, W. (2017). Classifying sensory profiles of children in the general population. *Child: care, health and development*, 43(1), 81-88.
- Leong, H. M., Carter, M., & Stephenson, J. R. (2015). Meta-analysis of research on sensory integration therapy for individuals with developmental and learning disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 27(2), 183-206.
- Leung, C., Lo, S. K., Tsang, S., & Chan, R. (2017). Child learning and family mealtime environment, parenting style and family functioning among preschoolers in Hong Kong. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 27(2), 69-82.
- Lowe, M. X., Stevenson, R. A., Wilson, K. E., Ouslis, N. E., Barense, M. D., Cant, J. S., Ferber, S. (2016). Sensory processing patterns predict the integration of information held in visual working memory. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 42(2), 294-301. <http://dx.doi.org/10.1037/xhp0000131>.
- Mabbott, D.J., & Bisanz, J. (2008). Computational Skills, Working Memory, and Conceptual Knowledge in older children with mathematics Learning Disability. *Journal of Learning Disability*, 41(1), 15-28.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. *Handbook of child psychology: formerly Carmichael's Manual of child psychology/Paul H. Mussen, editor*.
- McGregor, S., Jarrett, D., & Stewart, A. (2017). Vulnerable parents with and without a learning disability: Long-term outcomes for families with and without prior involvement in a parenting skills programme. *NHS Ayrshire and Arran: Ayr*.
- Miller-Kuhaneck, H., & Watling, R. (2018). Parental or teacher education and coaching to support function and participation of children and youth with sensory processing and sensory integration challenges: A systematic review. *American Journal of Occupational Therapy*, 72(1), 7201190030p1-7201190030p11.
- Maughan, B., & Carroll, J. (2006). Literacy and mental disorders. *Current Opinion in Psychiatry*, 19(4), 350-354.
- Molenaar-Klumper, M. (2002). *Non-verbal learning disabilities: Characteristics, diagnosis and treatment within an educational setting*. Jessica Kingsley Publishers.
- Ogelman, H. G. & Seven, S. (2012). Procardia- Social and Behavioral Sciences Investigating Preschool children's Attachment styles and Peer Relationships, *Procardia - Social and Behavioral Sciences Conference Paper*, 47, 765-770.
- Pinquart, M. (2016). Associations of parenting styles and dimensions with academic achievement in children and adolescents: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 28(3), 475-493.

- Pinquart, M., & Kauser, R. (2018). Do the associations of parenting styles with behavior problems and academic achievement vary by culture? Results from a meta-analysis. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 24*(1), 75.
- Rinaldi, C. M, Howe, N. (2011). Mothers' and fathers' parenting styles and associations with toddlers' externalizing, internalizing, and adaptive behaviors. *Early Childhood Research Quarterly, Vol. 27* (2) 266-273.
- Roberts JE, King-Thomas L, Boccia ML. Behavioral indexes of the efficacy of sensory integration therapy. *American Journal of Occupational Therapy. 2007; 61: 555-562.*
- ubin, S. (2017). The relationship between academic motivation and parenting styles in multiple socioeconomic status areas. *Theses and Dissertations. 2412*. Restori, A. F., Katz, G. S., & Lee, H. B. (2009). A critique of the IQ/achievement discrepancy model for identifying specific learning disabilities. *Europe's Journal of Psychology, 5*(4), 128-145.
- Sahu, A., Bhargava, R., Sagar, R., & Mehta, M. (2018). Perception of families of children with specific learning disorder: An exploratory study. *Indian journal of psychological medicine, 40*(5), 406.
- Sinha, D., Verma, N., & Hershe, D. (2016). A comparative study of parenting styles, parental stress and resilience among parents of children having autism spectrum disorder, parents of children having specific learning disorder and parents of children not diagnosed with any psychiatric disorder. *Annals of International Medical and Dental Research, 2*(4), 106.
- Slagt, M., Dubas, J. S., van Aken, M. A., Ellis, B. J., & Deković, M. (2018). Sensory processing sensitivity as a marker of differential susceptibility to parenting. *Developmental psychology, 54*(3), 543.
- Van Staden, A., & Purcell, N. (2016). Multi-Sensory Learning Strategies to Support Spelling Development: a Case Study of Second-Language Learners with Auditory Processing Difficulties. *International Journal on Language, Literature and Culture in Education, 3*(1), 40-61.
- Willcutt, E. G., Boada, R., Riddle, M. W., Chhabildas, N., DeFries, J. C., & Pennington, B. F. (2011). Colorado Learning Difficulties Questionnaire: validation of a parent-report screening measure. *Psychological assessment, 23*(3), 778.
- Wolf, M., Bowers, P. G., & Biddle, K. (2000). Naming-speed processes, timing, and reading: A conceptual review. *Journal of learning disabilities, 33*(4), 387-407.
- Thompson-Janes, E., Brice, S., McElroy, R., Abbott, J., & Ball, J. (2016). Learning from the experts: a thematic analysis of parent's experiences of attending a therapeutic group for parents of children with learning disabilities and challenging behaviour. *British journal of learning disabilities, 44*(2), 95-102.